

KONFERENCJA NAUKOWO-SZKOLENIOWA CNG:
PALIWO GAZOWE CNG – EKOLOGIA, EKONOMIA,
BEZPIECZEŃSTWO

Wydział Zarządzania Kraków
Polskie Górnictwo i Gazownictwo S.A. Warszawa
Izba Gospodarcza Gazownictwa - Warszawa
Kraków 8-9 maj 2009r.

Janusz Jakóbiec

Akademia Górniczo-Hutnicza Kraków

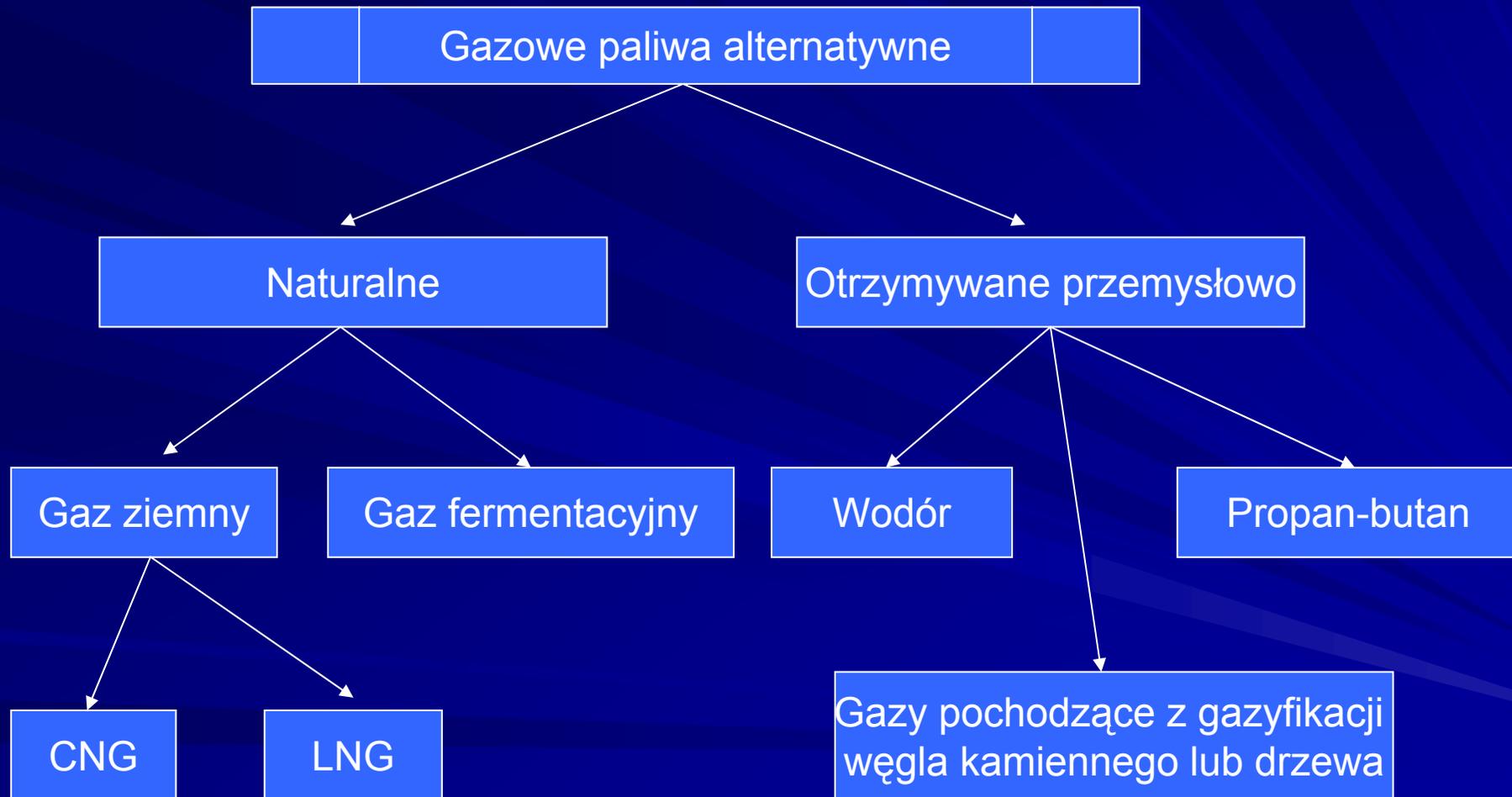
Wydział Energetyki i Paliw

**GAZ ZIEMNY NA TLE INNYCH
PALIW ALTERNATYWNYCH
W POLSCE I NA ŚWIECIE**

WPROWADZENIE

- paliwa ropopochodne stanowią podstawowe źródło napędu pojazdów samochodowych
- kurczące się zasoby ropy naftowej, wysoka jej cena i stały wzrost zapotrzebowania na paliwa ropopochodne oraz postępujący globalny wzrost efektu cieplarnianego wywołany emisją CO₂ skutkuje poszukiwaniem paliw przyjaznych dla środowiska naturalnego
- duże nadzieje wiąże się z:
 - pochodzenia roślinnego: biopaliwo i bioetanol
 - gazowymi: LPG, CNG i LNG
 - biogazem (pozyskiwanym z odpadów zwierzęcych, przemysłu drzewnego, wysypisk śmieci i oczyszczalni ścieków)
 - wodorem jako paliwem najbliższej przyszłości

ŹRÓDŁA POZYSKIWANIA PALIW GAZOWYCH ALTERNATYWNYCH

DYREKTYWA UNII EUROPEJSKIEJ

- **ochrona powietrza i zasobów naturalnych ziemi stanowi istotne zagadnienie strategii zrównoważonego rozwoju społeczeństw XXI wieku**
- **Komisja Europejska sugeruje wzrost paliw alternatywnych w transporcie drogowym do 20% do roku 2020 w tym:**
 - **gazu ziemnego do 10%**
 - **gazu LPG do 5%**
 - **wodoru o kilka procent**

GAZ PROPAN-BUTAN JAKO PALIWO DO SILNIKÓW POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH

- Gaz propan-butan – ugruntowana pozycja na polskim rynku
- Podstawowy dokument określający przydatność mieszaniny propan-butan jako paliwa silnikowego - norma PN-EN 589

Właściwości	Jednostki	Granice		Metody badawcze
		Min.	Maks.	
Motorowa liczba oktanowa (MON)		89		Metoda obliczeniowa wg Załącznika do EN:589
Całkowita zawartość dienów (włączając 1,3-butadien)	%mol		0,5	ISO 7941
Siarkowodór			brak	ISO 8819
Całkowita zawartość siarki (po nawonnieniu)	mg/kg		50	EN:24260
Korozja na płycie miedzianej (1 h w 40°C)	klasy		stopień 1	ISO 6251 ¹⁾
Pozostałość po odparowaniu	mg/kg		100	NF M 41-915
Prężność par, bezwzględna w 40°C	kPa		1550	ISO 4256
Względna prężność par minimum 150 [kPa] w temperaturze	°C			ISO 4256
– dla gatunku A			-10	
– dla gatunku B			-5	
– dla gatunku C			0	
– dla gatunku D			+10	

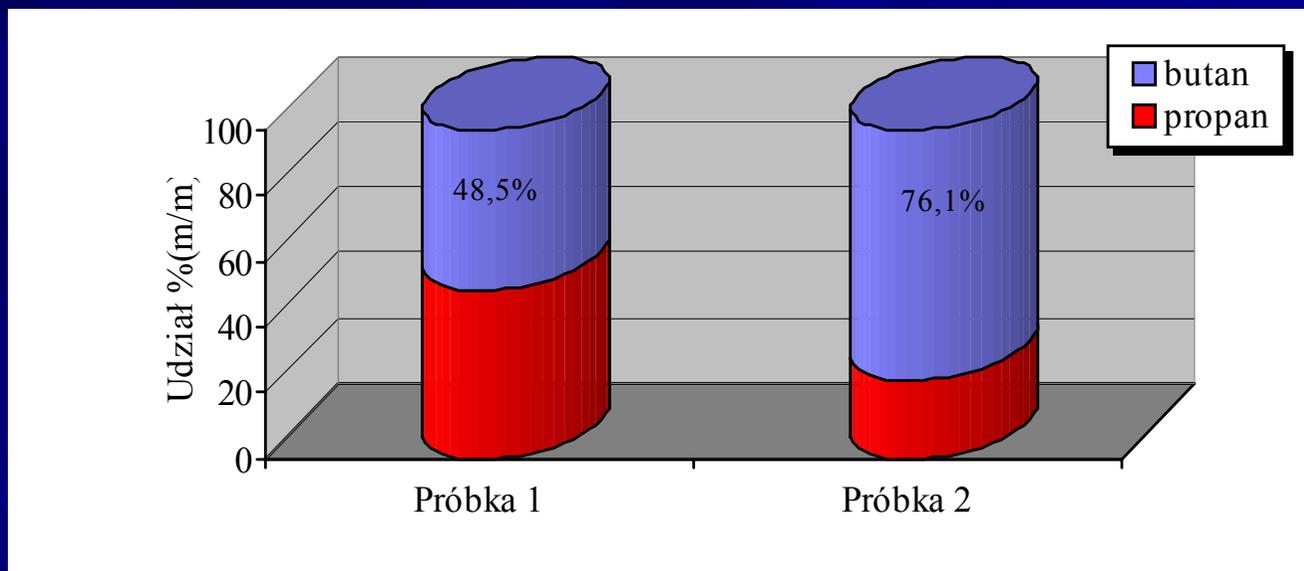
¹⁾ – Tą metodą nie można dokładnie określić obecności czynników powodujących korozję w próbce zawierającej substancje antykorozyjne, albo inne związki chemiczne, które zmniejszają korozyjność próbki w stosunku do taśmy miedzianej. Dlatego zakazane jest dodawanie takich związków wyłącznie z powodu wywołania odchylenia wyników badań.

PARAMETRY FIZYKOCHEMICZNE MIESZANINY PROPAN-BUTAN WPŁYWAJĄCE NA PRACĘ SILNIKA SPALINOWEGO

- skład węglowodorowy gazu propan-butan
- liczba oktanowa motorowa LOM
- wartość opałowa paliwa
- względna prężność par węglowodorów
- niska zawartość siarkowodoru
- niska zawartość dienów i odpowiednia suchość substancji oleistych obecnych w gazie
- czystość mieszaniny propan-butan

SKŁAD WĘGLOWODOROWY GAZU PROPAN-BUTAN

- Istotne znaczenie – udział propanu do butanu w procesie spalania

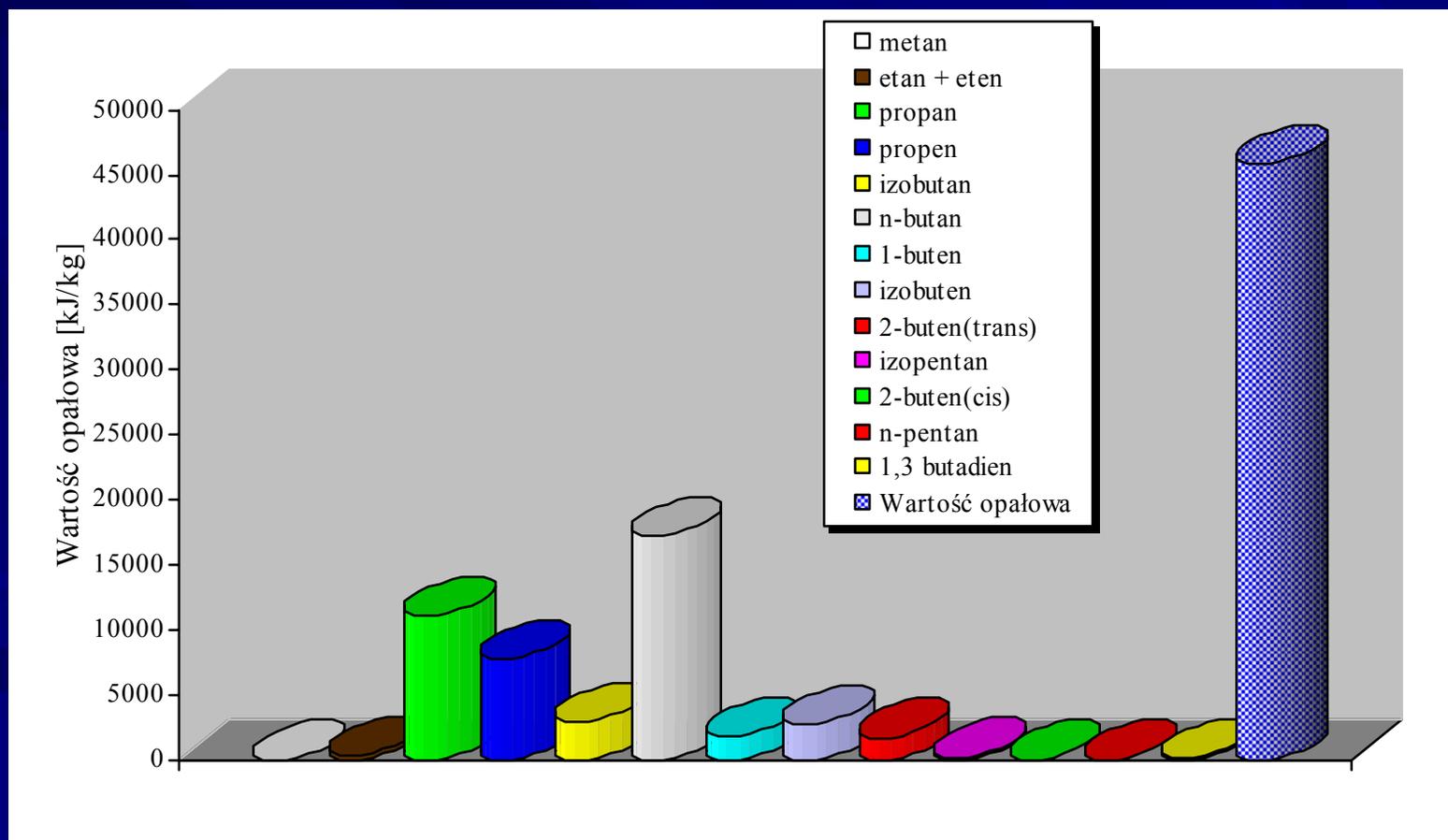

Procentowy udział molowy propanu do butanu w LPG dla dwóch badanych próbek (1 i 2) okresu zimowego na polskim rynku

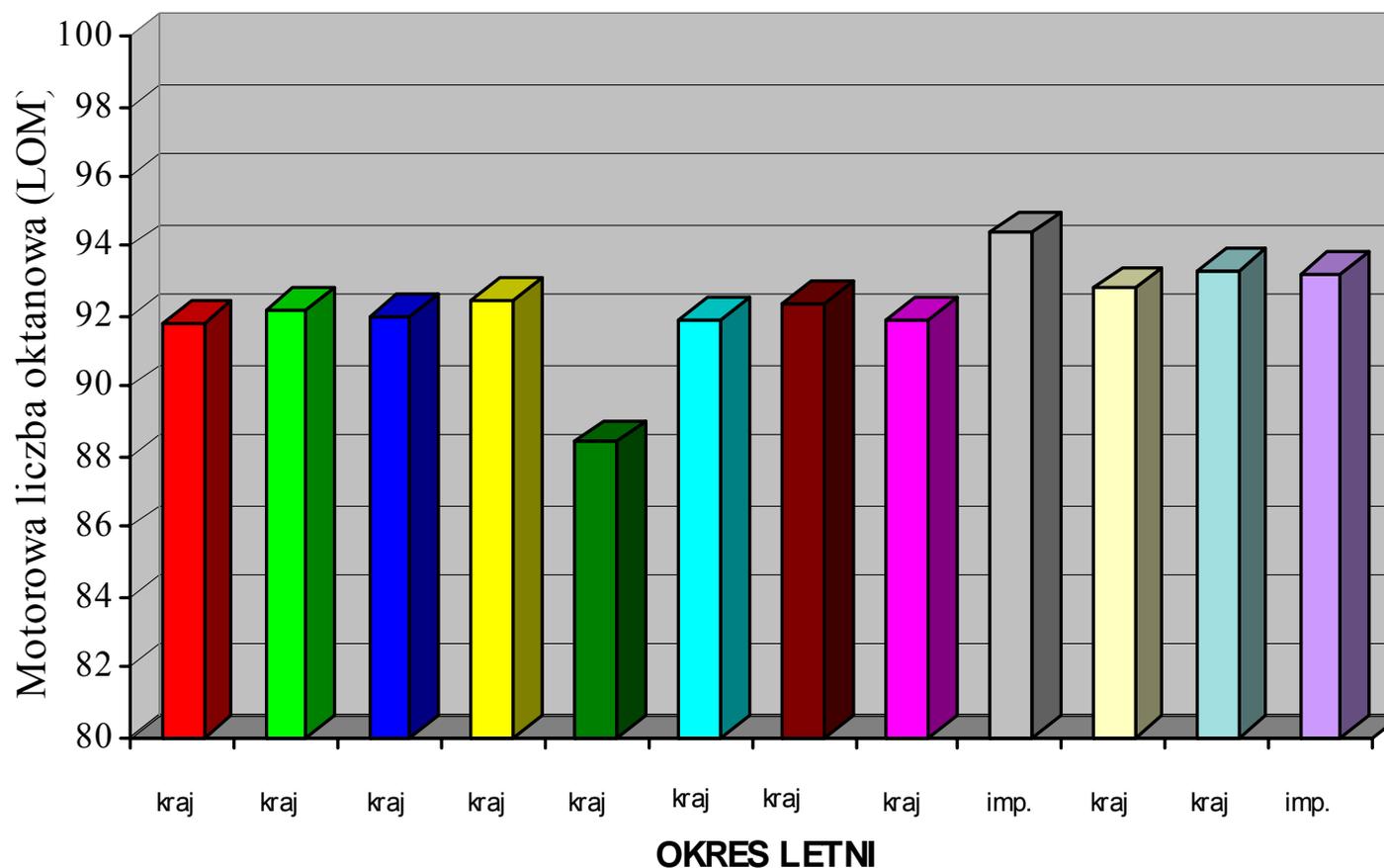
SKŁAD WĘGLOWODOROWY MIESZANINY PROPAN-BUTAN WG NORMY PN-EN 589

Skład węglowodorowy gazu propan-butan		Udział poszczególnych składników w wartości opałowej LPG [kJ/kg]	PRÓBKA	
			%mol	%(m/m)
metan	CH ₄	–	–	–
etan + etyn	C ₂ H ₆ + C ₂ H ₄	284	1,1	0,6
propan	C ₃ H ₈	11080	28,0	23,9
propen	C ₃ H ₆	7691	19,6	16,8
izobutan	C ₄ H ₁₀	2917	5,6	6,4
n-butan	C ₄ H ₁₀	17189	32,8	37,6
1-buten	C ₄ H ₈	1812	3,5	4,0
izobuten	C ₄ H ₈	2745	5,3	6,1
2-buten(trans)	C ₄ H ₈	1712	3,4	3,8
izopentan	C ₅ H ₁₂	181	0,3	0,4
2-buten(cis)	C ₄ H ₈	45	0,1	0,1
n-pentan	C ₅ H ₁₂	45	0,1	0,1
1,3 butadien	C ₄ H ₆	89	0,2	0,2
Liczba oktanowa (LOM)			88,4	
Gęstość [t/m ³]			0,552	
Prężność par [MPa]			0,908	
Wartość opałowa [kJ/kg]		45800		

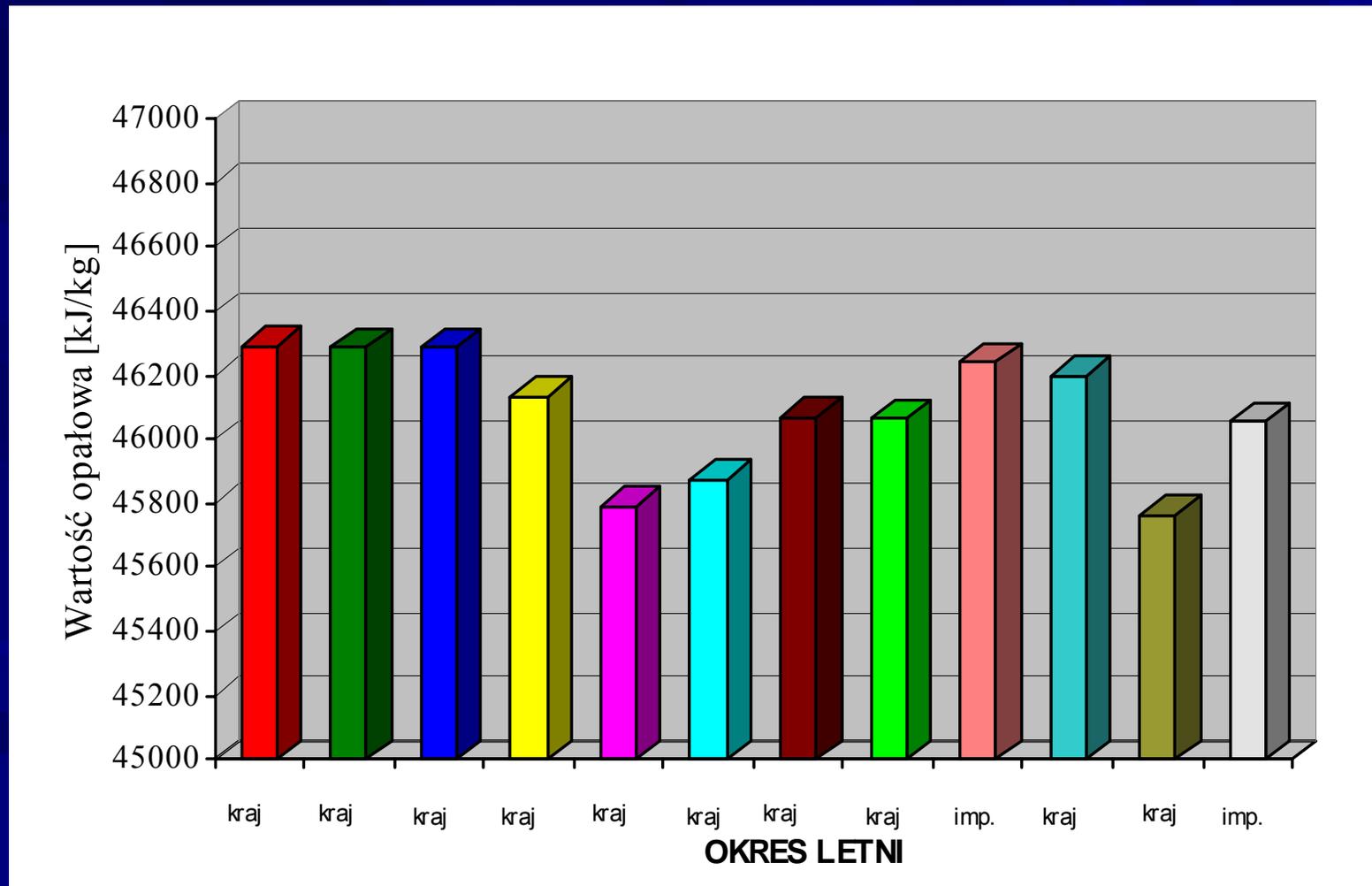
GRAFICZNA ILUSTRACJA UDZIAŁU SKŁADU WĘGLOWODOROWEGO MIESZANINY PROPAN-BUTAN W KSZTAŁTOWANIU WARTOŚCI OPAŁOWEJ GAZU

OZNACZENIE LICZBY OKTANOWEJ MOTOROWEJ LOM MONITOROWANYCH PRÓBEK GAZU LPG PRODUKCJI KRAJOWEJ I Z IMPORTU

OZNACZENIE WARTOŚCI OPAŁOWEJ MIESZANINY PROPAN-BUTAN PRODUKCJI KRAJOWEJ I Z IMPORTU

WSKAŹNIKI ROBOCZE SILNIKA O ZI ZASILANEGO MIESZANINĄ PROPAN-BUTAN

- **mniejsza moc efektywna silnika o ZI rzędu 10-15%
(w zależności od systemu zasilania gazem LPG – generacja)**
- **mniejszy moment obrotowy silnika rzędu 8-10%
(stara generacja systemów zasilania)**
- **wzrost zużycia eksploatacyjnego paliwa o ok. 10%
w stosunku do benzyny (w przypadku II generacji
systemu zasilania gazem)**

CZYNNIKI KSZTAŁTUJĄCE TRWAŁOŚĆ SILNIKA ZASILANEGO MIESZANINĄ PROPAN-BUTAN

- **jakość paliwa gazowego (LPG) spełniająca wymagania normy PN-EN 589**
- **wymagana jakość oleju smarującego (formulacja wzbogacona pakietem dodatków uszlachetniających)**
- **warunki pracy silnika (obciążenie, prędkość obrotowa)**

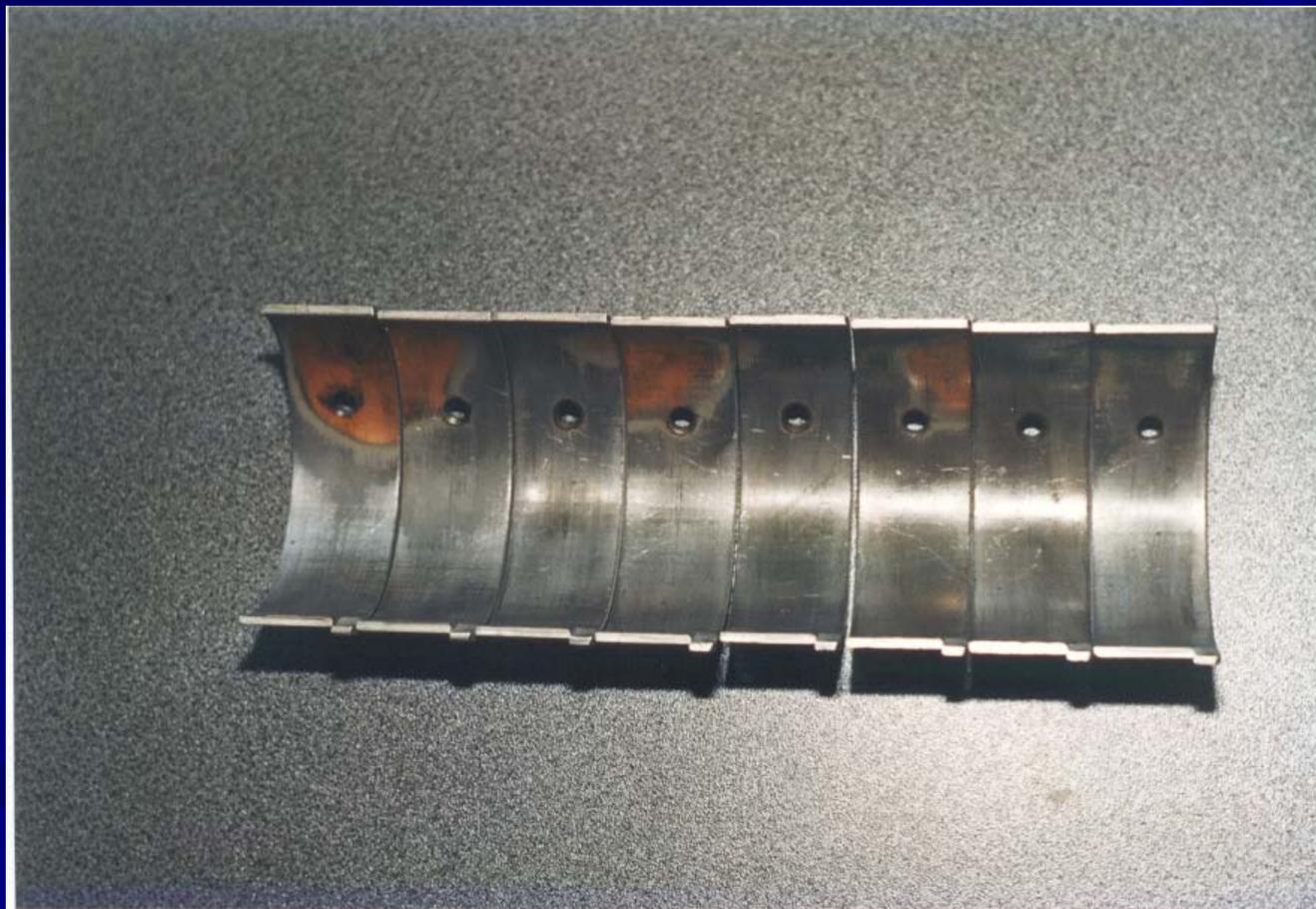
TYPOWE NIEDOMAGANIA PRACY SILNIKA ZASILANEGO GAZEM PROPAN-BUTAN

- **Proces korozji instalacji gazowej (zwiększona zawartość siarkowodoru i dienów)**
- **Zainicjonowany proces zużycia zaworów wydechowych i gniazd w głowicy silnika**
- **Skrócenie trwałości układu oczyszczania spalin w samochodzie (katalizator)**
- **Oddziaływanie kwaśnych produktów procesu spalania (benzyny i gazu LPG) na olej silnikowy**

PROCES KOROZYJNY ZAWORÓW WYDECHOWYCH GŁOWICY SILNIKA PO PRZEBIEGU EKSPLOATACYJNYM 70 TYS. KM

WPLYW ODDZIAŁYWANIA PRODUKTÓW SPALANIA BENZYNY I MIESZANINY PROPAN-BUTAN NA OLEJ SILNIKOWY

**PROCES RECESJI (OBNIŻENIA) GNIAZDA
ZAWORU WYDECHOWEGO GŁOWICY
SILNIKA PO PRZEBIEGU EKSPLOATACYJNYM
30 TYS. KM**

TYPOWE NIEDOMAGANIE ŚWIEC ZAPŁONOWYCH SILNIKA ZASILANEGO GAZEM LPG

GAZ PROPAN-BUTAN JEST PALIWEM CZYSTYM?

- ciężkie frakcje oleju mineralnego
- węglowodory o dłuższych łańcuchach (pentany, penteny itp.)
- siarkowodór
- woda

Zanieczyszczony wkład filtrujący w odstojniku zaworu reduktora
po przebiegu 15 tys. km

DODATKI USZLACHETNIAJĄCE DO PALIWA GAZOWEGO PROPAN-BUTAN

- **środki powierzchniowo-czynne – wiążą i rozpuszczają wodę ułatwiając odparowanie gazu LPG**
- **inhibitory korozji – zapobiegają korozji instalacji gazowej i zbiornika (woda kondensacyjna), zawory i gniazda silnika**
- **emulgatory - – rozmiękczenie i likwidowanie osadów z ciężkich frakcji (z długich łańcuchów węglowodorowych) w instalacji gazowej – wkład filtra**

OCENA PRZYDATNOŚCI EKSPLOATACYJNEJ GAZU PROPAN-BUTAN JAKO PALIWA SILNIKOWEGO

- **z punktu widzenia zasilania silnika gazem propan-butan można uważać za paliwo porównywalne do paliwa konwencjonalnego (benzyna), choć nie pozbawione cech niedoskonałości**
- **jego wysoka pozycja jako paliwa na rynku krajowym to przede wszystkim cena w stosunku do paliw konwencjonalnych**

ZALETY PALIWA GAZOWEGO PROPAN-BUTAN

- **wysoka liczba oktanowa badawcza w granicach 89-110 jednostek, w przypadku gdy LPG spełnia wymagania normy europejskiej PN-EN 589:2003;**
- **łatwość mieszania się paliwa gazowego z powietrzem, wskutek czego mieszanę napływającą do cylindrów cechuje duża jednorodność, co zapewnia jednakowe obciążenia cieplne wszystkich cylindrów;**
- **spalane paliwo gazowe powoduje mniejszą emisję składników szkodliwych w spalinach, a procesowi temu nie towarzyszy tworzenie się osadów w komorze spalania;**
- **istnieje możliwość stosowania większego stopnia sprężania w silnikach ZI, w przypadku instalacji jednoprzewodowej (tylko gazowej) przez producenta samochodu;**
- **nie ma obawy rozcieńczania oleju smarowego.**

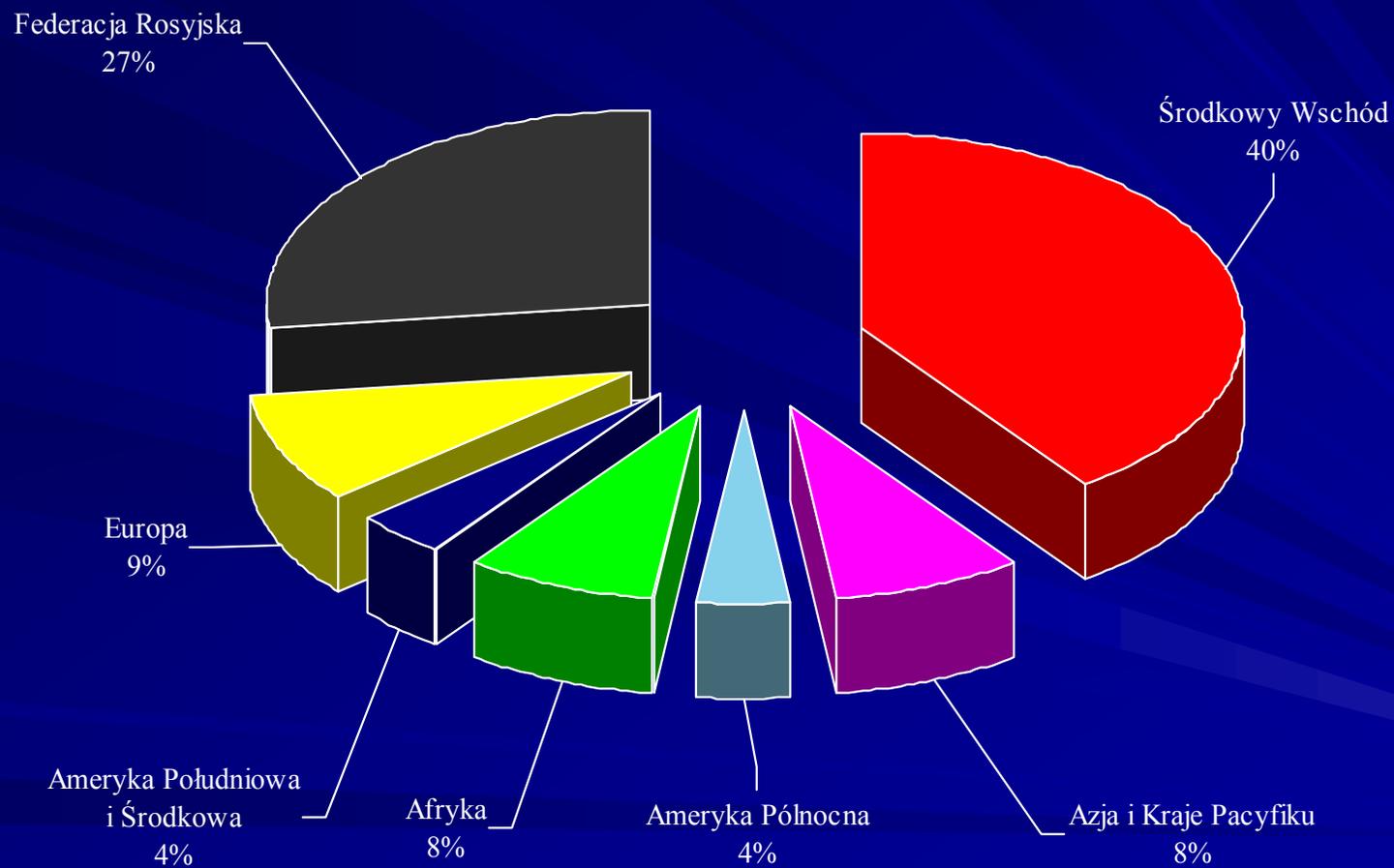
WADY – CECHY NIEDOSKONAŁOŚCI PALIWA GAZOWEGO PROPAN-BUTAN

- **znacznie mniejsza gęstość mieszaniny propan-butan w stosunku do paliwa węglowodorowego (benzyny);**
- **brak efektu chłodzenia zaworów dolotowych mieszaniną gazowo-powietrzną (szybko odparowuje);**
- **wyższa temperatura spalania mieszaniny propan-butan (obniżenie gniazd zaworów wydechowych – recesja);**
- **mniejsza moc użyteczna silnika rzędu ok. 10-15% (stara generacja silników samochodowych);**
- **mniejszy moment obrotowy silnika o ok. 10%;**
- **większe zużycie eksploatacyjne mieszaniny propan-butan w $\text{dm}^3/100 \text{ km}$ w porównaniu do benzyny o ok. 10% (stara generacja układów zasilania gazem).**

GAZ ZIEMNY JAKO PALIWO SILNIKOWE

- **Duże nadzieje wiąże się w Polsce z gazem ziemnym jako paliwem silnikowym ze względu na:**
 - **większe naturalne zasoby niż ropy naftowej**
 - **dywersyfikację paliw silnikowych**
 - **cechy gazu ziemnego jako paliwa:**
 - a) ekologicznego**
 - b) bezpiecznego**
 - c) wygodnego w użytkowaniu**

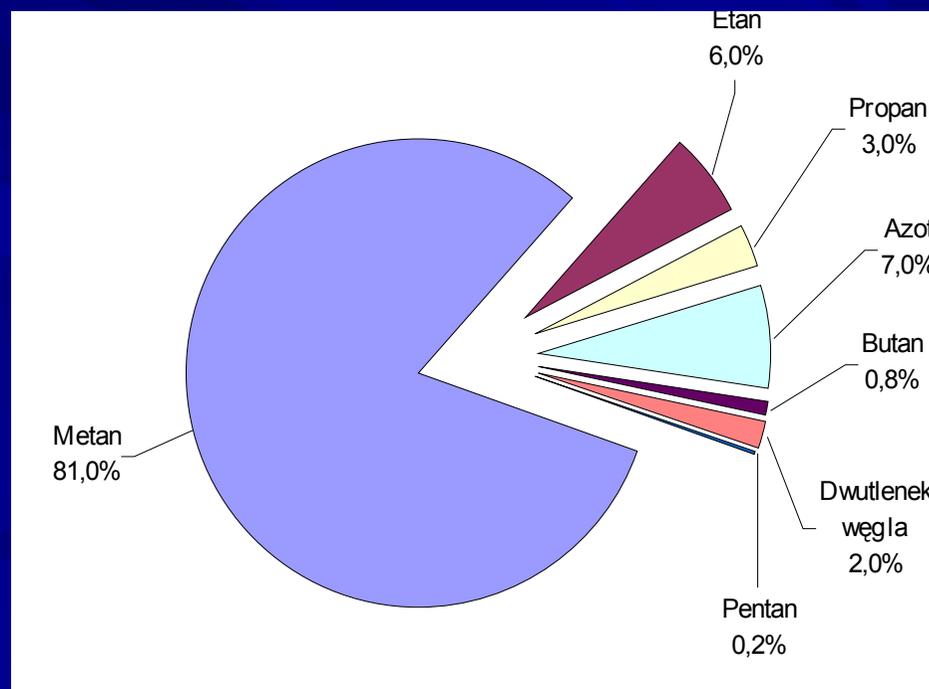
ZASOBY GAZU ZIEMNEGO NA ŚWIECIE

SKŁAD CHEMICZNY GAZU ZIEMNEGO

- gaz ziemny jest mieszaniną gazów o różnym i niepowtarzalnym składzie chemicznym, w zależności od miejsca jego wydobycia
- głównym składnikiem jest metan (CH_4) oraz cięższe węglowodory jak:

- etan (C_2H_6),
- propan (C_3H_8),
- butan (C_4H_{10}),
- azot (N_2)
- różne związki siarki

PRZYDATNOŚĆ GAZU ZIEMNEGO CNG DO ZASILANIA SILNIKÓW SPALINOWYCH

- podstawowym dokumentem określającym jakość gazu ziemnego jako paliwa do napędu pojazdów samochodowych to norma PN-EN ISO 15403
- w uzupełnieniu normy PN-EN ISO 15403 wprowadzono specyfikację „Wymagania co do składu gazu ziemnego” dzieląc gaz na cztery grupy: G20, G31, G23 i G25
- norma PN-EN ISO 15403 określa dopuszczalne zanieczyszczenia gazu:
 - a) wodą $<0,03 \text{ g/m}^3$ w gazie sprężonym do 250 bar w temp. nie niższej niż -13°C
 - b) zawartość siarki $<120 \text{ mg/m}^3$ (katalizator)
 - c) olejem w procesie sprężania: 70-200 ppm
 - d) zawartość merkaptanów $<15 \text{ mg/m}^3$

PRZYDATNOŚĆ GAZU ZIEMNEGO DO ZASILANIA SILNIKÓW SAMOCHODOWYCH

- Istotnymi parametrami kształtującymi przydatność gazu ziemnego jako paliwa do zasilania silników spalinowych są:
 - liczba Wobbe'go;
 - wartość opałowa mieszaniny powietrzno-gazowej;
 - liczba metanowa.

- Liczba Wobbe'go wyrażona jest zależnością:

$$W_o = \frac{H_o}{\sqrt{d_{vc}}}$$

gdzie:

H_o – ciepło spalania gazu

d_{vc} – stosunek gęstości gazu do gęstości powietrza

WYKORZYSTANIE GAZU ZIEMNEGO ZE WZGLĘDU NA STAN SKUPIENIA

- sprężony CNG (Compressed Natural Gas)
- skroplony LNG (Liquefied Natural Gas)
- **Gaz ziemny sprężony (CNG) jako paliwo do zasilania silników w pojazdach samochodowych nie wymaga żadnej obróbki technologicznej poza sprężaniem i osuszaniem.**

ZALETY SPREŻONEGO GAZU ZIEMNEGO CNG

- Do pozytywnych cech gazu ziemnego sprężonego CNG należy:
 - wysoka liczba oktanowa (możliwość stosowania wysokich stopni sprężania);
 - łatwość mieszania się z powietrzem, dzięki czemu mieszanka jest jednorodna;
 - szerokie granice zapłonu mieszanek gazowo-powietrznych, dzięki czemu jest możliwe spalanie mieszanek bardzo ubogich;
 - wysoka temperatura samozapłonu (mniejsze niebezpieczeństwo samozapłonu)
 - zbliżona do zera zawartość siarki;
 - bardzo mała emisja cząstek stałych;
 - niższy poziom emisji tlenków azotu dzięki niższej temperaturze spalania.

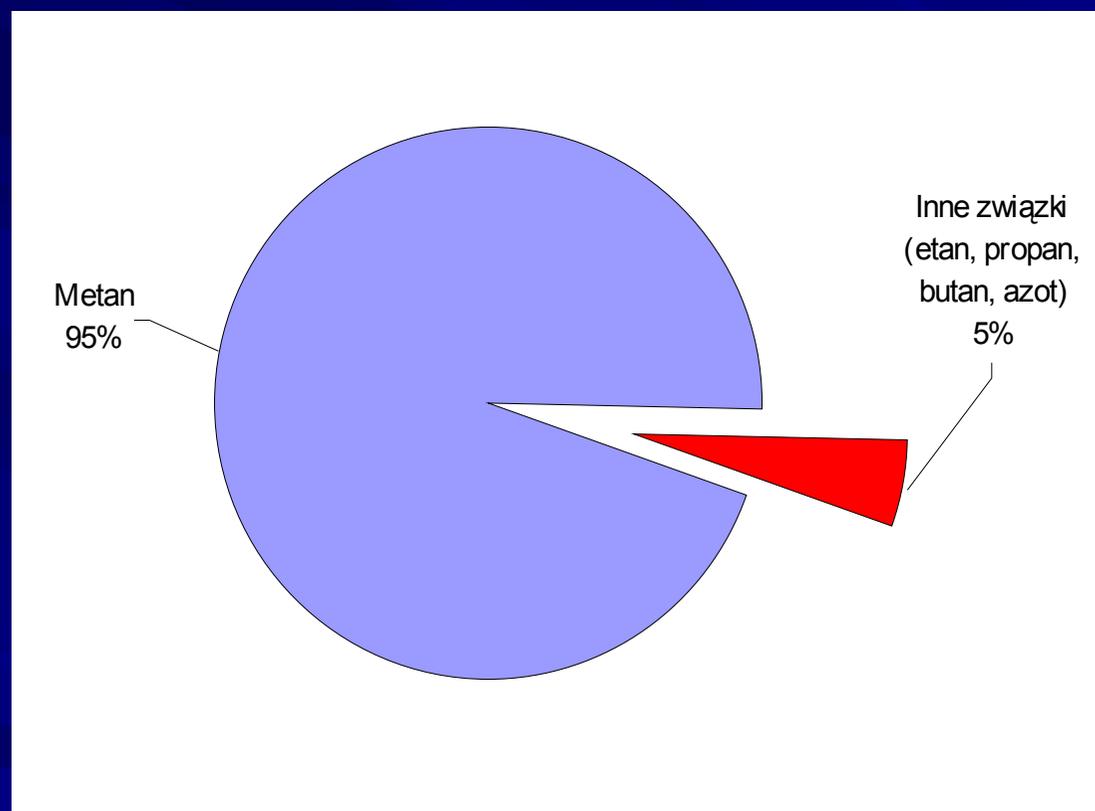
WADY SPREŻONEGO GAZU ZIEMNEGO CNG

➤ Oprócz pozytywnych cech posiada cechy niekorzystne jak:

- niska wartość opałowa mieszanki stechiometrycznej;
- konieczność osuszania gazu;
- negatywny wpływ emisji metanu (jest gazem powodującym efekt cieplarniany);
- wymagane sprężenie gazu (strata energii);
- utrudnione magazynowanie gazu ze względu na gęstość energii;
- ograniczony zasięg poruszania się pojazdu;
- znaczna masa zbiornika;
- wydłużony czas tankowania pojazdu;
- pogorszenie osiągnięć dynamicznych pojazdu;
- możliwość występowania zjawiska cofania się płomienia .

GAZ ZIEMNY LNG JAKO PALIWO DO SILNIKÓW SPALINOWYCH

➤ Przeciętny skład gazu ziemnego:

PRZECHOWYWANIE GAZU ZIEMNEGO SKROPLONEGO LNG W SAMOCHODZIE

- zastosowanie skroplonego gazu ziemnego LNG pozwala na wyeliminowanie wad związanych z gęstością magazynowania energii, masą zbiorników oraz problemami wysokiego ciśnienia
- zabieg skraplania gazu ziemnego wiąże się z bardzo dokładnym jego oczyszczeniem z dwutlenku węgla (CO_2), azotu, propanu-butanu, wilgoci (liczba oktanowa 130)
- do przechowywania gazu ziemnego skroplonego stosuje się zbiorniki kriogeniczne z izolacją próżniową
- przechowywanie gazu LNG przez okres 3-4 dni nie powinno przekroczyć wartości 0,4 MPa

GŁÓWNE ZALETY PALIWA GAZOWEGO W STANIE SKROPLONYM LNG

- duża gęstość zmagazynowanej energii w jednostce objętości - zwiększony zasięg pojazdu;
- możliwość zastosowania LNG do silników przystosowanych do zasilania CNG;
- niska emisja składników toksycznych w spalinach (szczególnie NO_x);
- możliwość uzyskania większej mocy silnika przez chłodzenie powietrza dolotowego;
- możliwość uzyskania paliwa CNG przy niższych kosztach o wyższej jakości z paliwa LNG;
- możliwość wykorzystania niskiej temperatury LNG do klimatyzacji w pojeździe lub chłodzenia przewożonego ładunku (nadwozia chłodnicze);
- czas tankowania porównywalny do ON lub benzyny.

WADY GAZU ZIEMNEGO SKROPLONEGO LNG JAKO PALIWA SILNIKOWEGO

- **utrudnione przechowywanie paliwa (konieczność stosowania specjalnych drogich zbiorników kriogenicznych);**
- **wyższy koszt instalacji zasilającej niż w przypadku zasilania CNG;**
- **zmienny skład gazu i różne wartości metanu (zmiana liczby oktanowej paliwa i jego wartości opałowej);**
- **z uwagi na niską temperaturę przechowywanego gazu LNG - trudności bezpośredniego wykrycia ewentualnych nieszczelności oraz stosowanie dodatków zapachowych;**
- **ograniczony czas przechowywania paliwa gazowego LNG (kilka dni), co wymaga zastosowania zewnętrznego chłodzenia.**

RYNEK GAZU ZIEMNEGO CNG W POLSCE I NA ŚWIECIE

- ✓ **W latach 2002-2007 na świecie nastąpił gwałtowny przyrost pojazdów napędzanych gazem ziemnym CNG z 1,5 mln do ok. 7,0 mln, czego nie stwierdzono w Polsce;**
- ✓ **Taką ilość pojazdów zasila 8 tys. stacji tankowania.**
- ✓ **W Polsce eksploatuje się ok. 1,5 tys. pojazdów napędzanych gazem CNG, przy czym większość stanowią autobusy**

LICZBA POJAZDÓW NAPĘDZANYCH GAZEM CNG W WYBRANYCH KRAJACH ŚWIATA

Lp.	Kraj	Liczba pojazdów zasilanych CNG [tys.sztuk]		
		2001	2004	VII 2007
1.	Argentyna	686,5	1288,0	1650,0
2.	Pakistan	210,0	550,0	1550,0
3.	Brazylia	120,0	850,0	1425,5
4.	Włochy	370,0	434,0	432,9
5.	Indie	25,0	204,0	334,9
6.	Iran	0,8	1,0	263,7
7.	USA	105,0	128,0	146,9
8.	Chiny	36,0	69,3	127,1
9.	Ukraina	b.d.	55,0	100,0
10.	Rosja	21,0	40,5	75,0
11.	Egipt	24,1	54,8	69,4
12.	Niemcy	10,0	19,4	55,3
13.	Francja	4,5	7,1	10,2
14.	Białoruś	b.d.	5,5	5,5
15.	Polska	0,1	0,3	1,4
	Świat	1792,8	3935,2	6945,6

LICZBA STACJI TANKOWANIA SAMOCHODÓW GAZEM CNG W WYBRANYCH KRAJACH ŚWIATA

Lp.	Kraj	Stacje tankowania CNG
1.	Argentyna	1342
2.	USA	1300
3.	Brazylia	1000
4.	Niemcy	757*
5.	Pakistan	740
6.	Włochy	504
7.	Chiny	270
8.	Indie	198
9.	Wenezuela	140
10.	Ukraina	130
11.	Egipt	79
12.	Polska	28**

* - stan na rok 2007
** - stan na rok 2008

ŚCIEŻKI ROZWOJU CNG W EUROPIE

➤ **Ogólne czynniki rozwoju CNG:**

- **dostępność do gazu ziemnego**
- **ekonomia**
- **ekologia**
- **bezpieczeństwo dostaw**

ŚCIEŻKI ROZWOJU CNG W EUROPIE CD.

✓ Niemcy:

- wspieranie rozwoju zasilania silników gazem CNG przez gazownictwo i firmy paliwowe (ERDGAZ)
- bogata oferta pojazdów napędzanych CNG
- wspomaganie finansowe (zwolnienia podatkowe) dla nabywców pojazdów w ramach programów rządowych lub regionalnych
- korzystna cena paliwa CNG – przejrzysta ścieżka akcyzy na kilka lat
- egzekwowane wymogi ekologiczne

CZYNNIKI OGRANICZAJĄCE WPROWADZENIE GAZU ZIEMNEGO DO MOTORYZACJI W POLSCE

- ✓ **Brak infrastruktury (budowa odpowiedniej ilości stacji tankowania gazu CNG)**

- ✓ **Istotne czynniki to:**
 - **bardzo mała wiedza przeciętnego Polaka o możliwościach stosowania gazu ziemnego jako paliwa silnikowego;**
 - **brak silnego lobbingu promującego to ekologiczne paliwo;**
 - **brak wyraźnego promotora w zakresie wykorzystania gazu ziemnego jako paliwa;**
 - **brak realnej polityki proekologicznej na szczeblu centralnym lub wojewódzkim;**

CZYNNIKI OGRANICZAJĄCE ROZWÓJ GAZU CNG W MOTORYZACJI W POLSCE CD.

- zarządy miast nie są zainteresowane długofalowym programem zastosowaniu gazu ziemnego do napędu pojazdów komunikacji miejskiej;
 - brak sieci tankowania gazem ziemnym;
 - brak łatwo dostępnych środków finansowych niezbędnych do wdrażania nowych rozwiązań;
 - istnieje silne lobby przemysłu rafineryjnego, skutecznie promujące paliwa konwencjonalne i gaz LPG, który jest pochodną przeróbki ropy naftowej;
 - podstawowym warunkiem rozwoju pojazdów gazowych jest budowa odpowiedniej ilości stacji tankowania CNG.
- ✓ Do tej pory aktywną stroną w promowaniu gazu CNG w Polsce był Eko-Fundusz, gdzie w 2007 roku przeznaczył na ten cel ponad 8 mln zł.

EKONOMICZNE ASPEKTY ZWIĄZANE ZE STOSOWANIEM PALIW CNG

- ✓ **Analiza ekonomiczna dotycząca zasilania silników pojazdów samochodowych paliwem gazowym CNG, LNG i LPG powinna uwzględniać takie aspekty jak:**
 - **koszty budowy stacji napełniania gazem;**
 - **koszty adaptacji pojazdów samochodowych (zależne od typu instalacji, rodzaju pojazdu, wielkości stacji dystrybucji – przeciętny koszt adaptacji zasilania LNG waha się od 20 tys. USD do 60 tys. USD);**
 - **koszty eksploatacji samochodów.**

- ✓ **Efekt ekonomiczny zależy bezpośrednio od ceny zakupu poszczególnych nośników energii, a w szczególności wzajemnej relacji pomiędzy paliwem bazowym a zastępczym.**

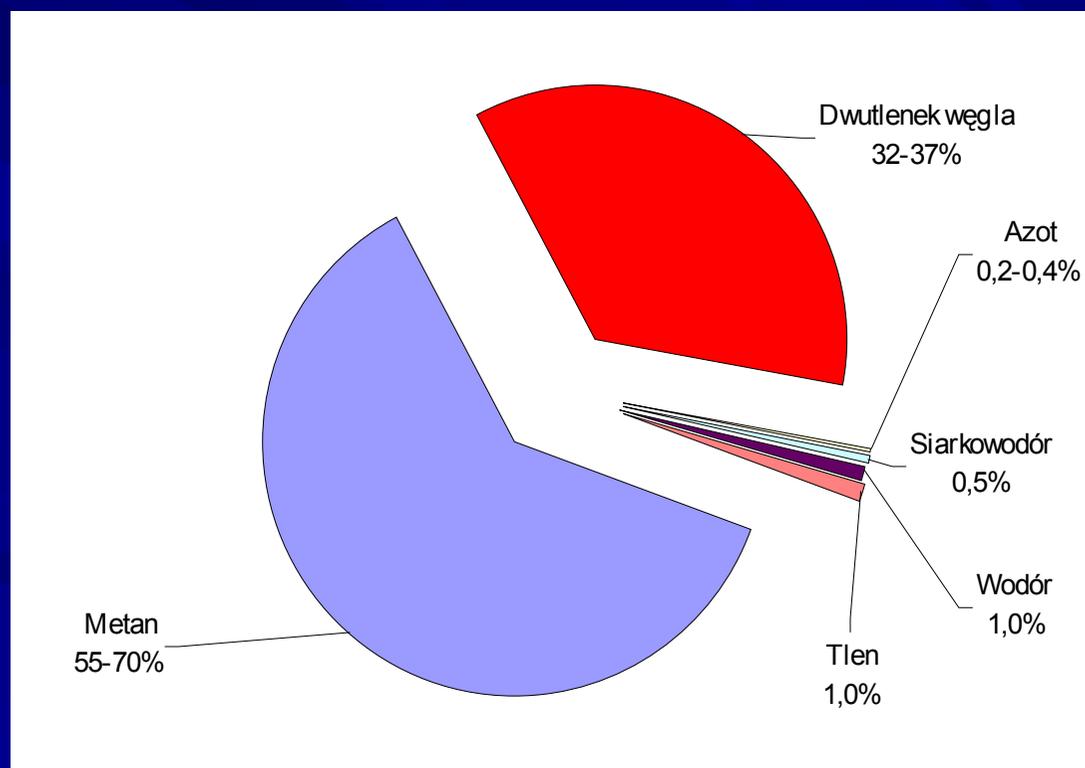
BIOGAZ JAKO PALIWO DO SILNIKÓW SAMOCHODOWYCH

- **Biogazem jako mieszaniną gazów powstających w procesie fermentacji odpadów organicznych:**
 - w oczyszczalniach ścieków;
 - na wysypiskach śmieci (gaz wysypiskowy);
 - w gospodarstwach rolnych (biogazownie rolnicze).

- **W procesie fermentacji beztlenowej do 60% substancji organicznej jest zamieniana na biogaz.**

PRZECIĘTNY SKŁAD BIOGAZU

- metan 55-70%
- dwutlenek węgla 32-37%
- azot 0,2-0,4%
- siarkowodór 0,5%
- wodór 1,0%
- tlen 1,0%

STĘŻENIE METANU W BIOGAZIE W ZALEŻNOŚCI OD MIEJSCA POCHODZENIA

Składnik gazowy	Stężenie	Wysypiska odpadów	Biogazownie rolnicze	Oczyszczalnia ścieków
CH ₄	[%]	44-57	55-58	61-65
CO ₂		37-40	30-40	35-38

WYMAGANIA CO DO CZYSTOŚCI METANU W RÓŻNYCH ZASTOSOWANIACH

- Zanieczyszczony biogaz siarkowodorem poddawany jest oczyszczeniu (nieprzyjemny zapach i jego korozyjne właściwości)

Zastosowanie	H ₂ S	CO ₂	H ₂ O
Spalanie w kotle	< 1000 ppm	Nie	Nie
Spalanie w kuchni gazowej	Tak	Nie	Nie
Silnik stacjonarny	< 1000 ppm	Nie	Nie
Silnik pojazdu mechanicznego	Tak	Zalecane	Tak
Sieć gazowa	Tak	Nie	Tak

BIOGAZOWANIA ROLNICZA OPARTA NA PROCESIE FERMENTACJI METANOLOWEJ

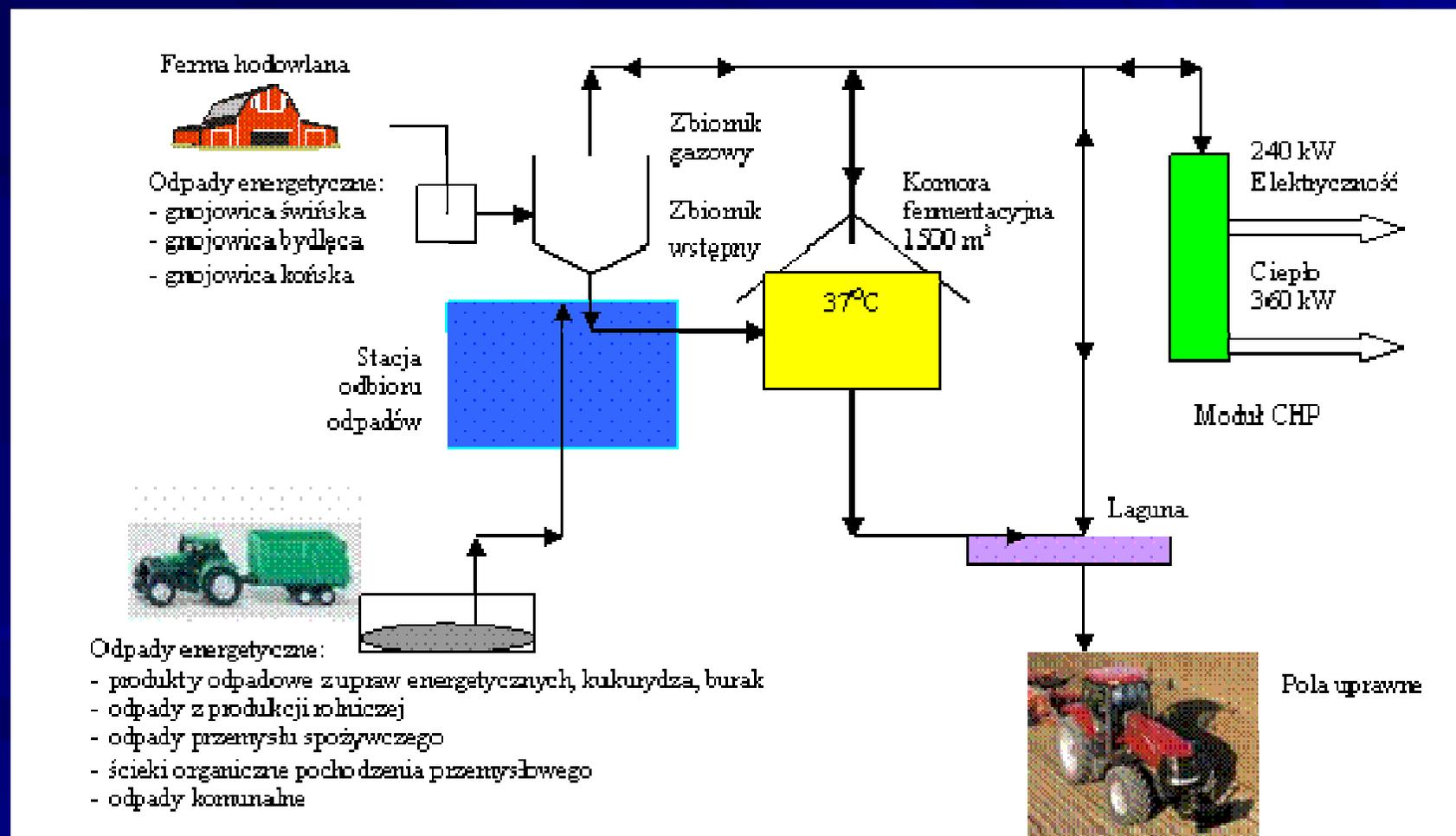

SYSTEM FERMENTACJI BEZTLENOWEJ

- Wykorzystywane w miejscu powstawania odpadów lub w scentralizowanych jednostkach

Materiał	Wydajność biogazu [m ³ /kg]	Czas fermentacji [dni]
Słoma	0,367	78
Liście buraków	0,501	14
Łęty ziemniaczane	0,606	53
Łodygi kukurydzy	0,514	52
Koniczyna	0,445	28
Trawa	0,557	25

TYPOWA BIOGAZOWNIA ROLNICZA DZIAŁAJĄCA W POLSCE – PAWŁÓWEK woj. Pomorskie (forma Poldanor S.A.)

DANE TECHNICZNE BIOGAZOWNI ROLNICZEJ - POWŁÓWEK

- **technologia duńska;**
- **surowce: 25 000 t gnojowicy świńskiej/rok z fermy w Pawłówku;**
- **3500 t odpadów mięsnych/rok z firmy Prime Food położonej w pobliżu Pawłówka;**
- **produkcja energii: 790 000 m³ biogazu/rok (65% zawartości metanu CH₄);**
- **1,4 GWh energii elektrycznej oraz 2,6 GWh energii cieplnej (agregat kogeneracyjny o mocy 230 kWe);**
- **biogazownia działa od czerwca 2005r.;**
- **koszty inwestycji: 4,3 mln. zł.**

BARIERY UTRUDNIAJĄCE BUDOWĘ BIOGAZOWNI ROLNICZYCH W POLSCE

- **technologia produkcji biogazu rolniczego nie jest wystarczająco poznana;**
- **kosztowny import urządzeń;**
- **złożone i niejasne procedury uzyskania zezwoleń na budowę biogazowni;**
- **niewielka wiedza publiczna o odnawialnych źródłach energii;**
- **wysokie koszty technologii;**
- **tylko jeden zrealizowany projekt- brak wzorców do naśladowania;**
- **sprzedaż ciepła stanowi problem w wielu regionach Polski;**
- **konieczność ścisłego przestrzegania reżimów procesów fermentacji, zachowania właściwej proporcji poszczególnych komponentów wsadu.**

BIOGAZ POZYSKIWANY Z OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW

- **Biogaz jako wartościowe paliwo silnikowe (LM ok. 125-130 jednostek)**
- **Wartość opałowa uzależniona od składu i rodzaju przetwarzanej masy (21,7 MJ/m³)**
- **Przeciętny skład gazu fermentacyjnego:**
 - metan 60-65%
 - dwutlenek węgla 30-34%
 - wodór ok. 4%
 - azot ok. 2%
 - siarkowodór średnio ok. 47 mg/m³

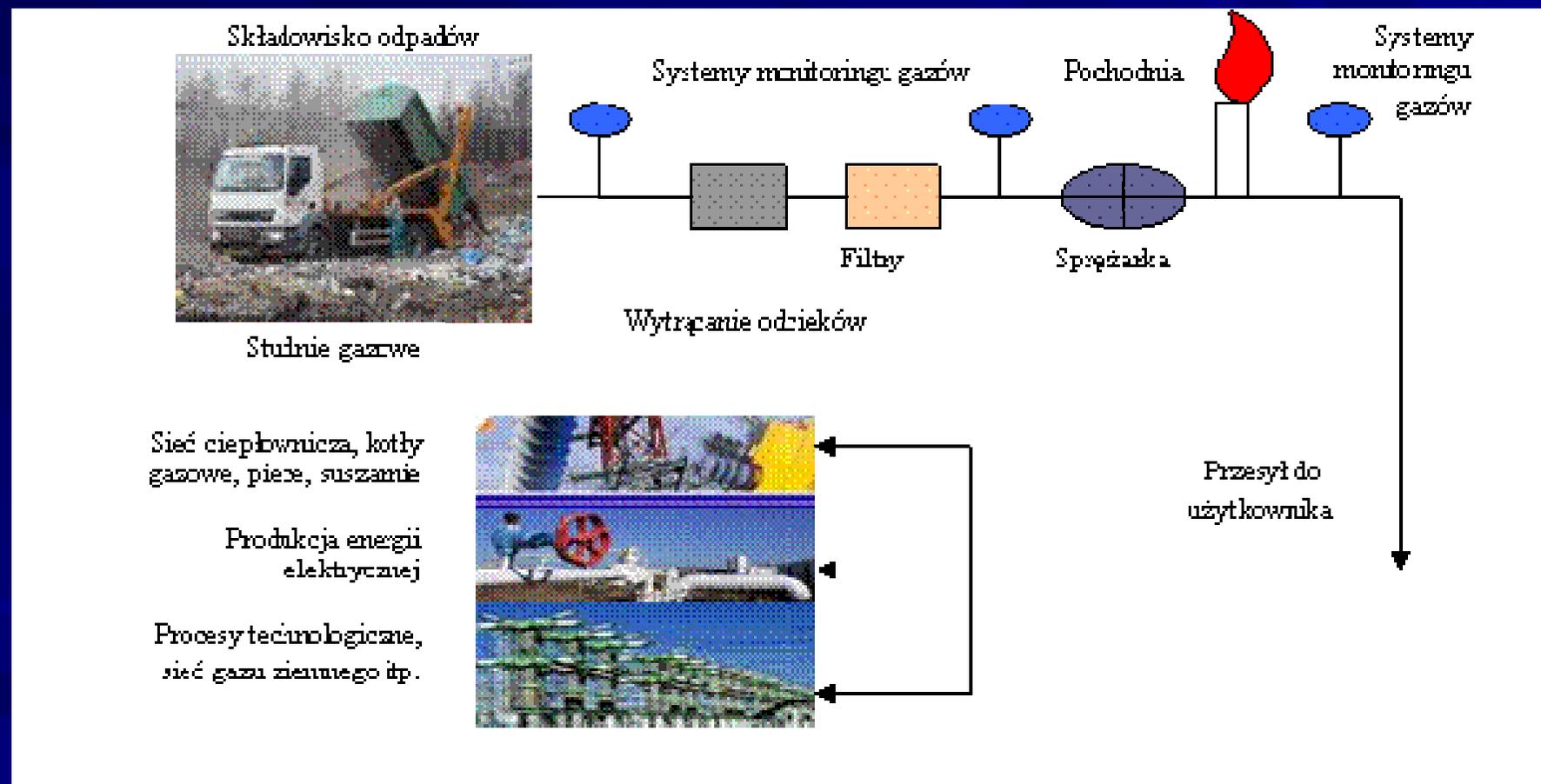
SKŁAD CHEMICZNY BIOGAZU Z WYBRANYCH INSTALACJI W POLSCE

Główne składniki biogazu [%]	Oczyszczalnia ścieków Częstochowa	Sierakowo - Szczecin	Kłoda - Piła	Luboń - Poznań	Trzesieka – Szczecinek
CH ₄	65%	65,8%	33,8%	25,2%	28,1%
CO ₂	32,2%	32,2%	28,2%	17,8%	29,7%
H ₂	-	0,04 g/m ³	15,6%	4,2%	6,2%
N ₂	1,8%	0,03 g/m ³	22,2%	48,7%	34,3%
O ₂	1,00%	0,014 g/m ³	28,2%	4,1%	1,7%
Para wodna	-	26-45 g/m ³	-	-	-
Wartość opałowa	23,3 MJ/m ³	16 MJ/m ³	12 MJ/m ³	10,6 MJ/m ³	12 MJ/m ³

BIOGAZ POZYSKIwany Z ODPADÓW KOMUNALNYCH

- **Podstawowym składnikiem gazu wysypiskowego (odpady komunalne) to:**
 - metan
 - dwutlenek węgla
 - wodór
 - azot
 - siarkowodór
 - tlenek węgla
 - amoniak

SCHEMAT BIOGAZOWNI NA SKŁADOWISKU ODPADÓW KOMUNALNYCH

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA GAZU WYSYPISKOWEGO

- **wytwarzanie w kotłach gazowych gorącej wody lub pary;**
- **wytwarzanie energii elektrycznej przez spalanie gazu w silnikach lub turbinach;**
- **oddanie gazu do sieci dystrybucji lub przemysłowej po doprowadzeniu gazu do odpowiedniej sieci;**

Dziękuję za uwagę